

Verslaving raakt!

Symposium van de Vereniging voor Verslavingsgeneeskundige Nederland

Igor van Laere • Catherine de Jong

Op 23 februari 2006 vond een symposium plaats, georganiseerd door de VVGN, de Vereniging voor Verslavingsgeneeskundigen Nederland, in het WTC in Amsterdam, ter gelegenheid van het afscheid van tien jaar voorzitterschap van Rob ter Haar. Het symposium vond plaats op het moment dat er in de verslavingsgeneeskunde belangrijke ontwikkelingen zijn te melden over een nieuw, groots opgezet initiatief om de verslavingsarts aan een degelijke opleiding, erkenning en registratie te helpen.

Het symposium droeg de titel 'Verslaving raakt!'. Verslaving raakt alles en iedereen. Hoe verslaafd is Nederland dan? Volgens de Nationale Drugs Monitor (www.trimbos.nl) telt ons land ruim 4 miljoen mensen met de diagnose nicotineafhankelijkheid, 820.000 mensen met alcoholafhankelijkheid, 400.000 regelmatige cannabisgebruikers (5-13% afhankelijk), 55.000 regelmatige cocaïnegebruikers (55% afhankelijk, waarvan 80% tevens heroïne) en 26.000 heroïneverslaafden. De verslavingszorg bereikt amper een op de tien mensen met de diagnose middelaafhankelijkheid.

Wanneer we de mensen met nicotineafhankelijkheid niet meetellen dan zijn er ruwweg een miljoen mensen met de diagnose middelaafhankelijkheid voor wie in Nederland ongeveer 150 artsen in de verslavingszorg beschikbaar zijn. Dit komt per arts neer op bijna 6.700 patiënten wanneer al deze mensen in zorg zouden zijn.

Naast een gering bereik van de mensen voor wie verslavingszorg is aangewezen, is er in de verslavingszorg chronisch een ernstig artsentekort. Dat is goed verklaarbaar. De verslavingsgeneeskundige wordt door politiek

en KNMG niet erkend als medisch specialist, ondanks de hoge prevalentie van middelenafhankelijkheid en de gevolgen hiervan voor gebruiker, omgeving en complexiteit van de te organiseren zorg. In de artsenopleiding bestaat weinig aandacht voor verslaving. De verslaafde die men op het spreekuur in de gevangenis, op een spoedeisende eerste hulp of op afdelingen in ziekenhuizen ziet, roept eerder irritatie dan interesse op. De basisarts die kort een baan nodig heeft werkt tijdelijk in de verslavingszorg en vertrekt naar vakgebieden met betere carrièreperspectieven. De huisarts die zich met verslavingszorg bezighoudt ontdekt dat de huisartsenregistratie verloopt en is dus ook weer snel verdwenen. De artsen die blijven werken binnen de verslavingszorg ontberen een systeem van methodiek in de praktijkvoering, deskundigheidsbevordering, toetsing, supervisie en accreditatie. Er zijn op de werkvloer nauwelijks mogelijkheden voor onderwijs en onderzoek. Het gevolg is een laag bereik van verslaafde patiënten en voor de patiënten die wel bereikt worden laat de kwaliteit te wensen over.

Er is gelukkig een aantal artsen dat, gefascineerd door verslavingsproblematiek, aan de slag is gebleven, en deze artsen vormen de kern van de VVGN. Die vereniging, met thans meer dan 150 leden, streeft al jaren naar erkenning voor het specialisme Verslavingsgeneeskunde. Dat zou de mogelijkheid scheppen verslaafden structureel te laten behandelen door deskundige en ervaren artsen. De Gezondheidsraad heeft in een tweetal adviezen de problemen erkend en geadviseerd de medische behandeling van verslaafden te professionaliseren.

Tijdens het symposium werd uitgebreid aandacht besteed aan een nieuw, groots opgezet initiatief om de verslavingsarts aan een degelijke opleiding, erkenning en registratie te helpen.

Na de opening door Peter Geerlings, de nieuwe voorzitter van de VVGN, zette Cor de Jong, hoogleraar Verslaving en Verslavingszorg in Nijmegen, de plannen voor een opleiding verslavingsarts uiteen. Die opleiding moet een theoretisch deel omvatten georganiseerd vanuit de universitaire wereld, gecombineerd met een praktijkopleiding volgens het aloude meester-gezelprincipe. Een interessante gedachte is dat het theoretische deel ook grotendeels toepasbaar kan zijn op een opleiding voor verslavingspsycholoog, want dat vak worstelt ook structureel met kennistekort. Men streeft naar een ‘Master in Addiction Science (titel: M Add Sc)’, toegankelijk voor meerdere disciplines, waarbij dan enkele onderdelen specifiek voor een bepaalde beroepsgroep te volgen zijn (medicatie voor de arts, cognitieve gedragstherapie voor de psycholoog), en grote delen ook gezamenlijk gevolgd kunnen worden.¹ Er zijn intussen contacten gelegd met beroepsverenigingen, de universitaire wereld en werkgevers.

In een volgende lezing vertelde Tataijana Malevesic, psychiater bij de Jellinek Kliniek Amsterdam, over haar zoektocht naar een identiteit als arts in de verslavingszorg. Een passievolle tocht met vallen en opstaan, vergelijkbaar met het leven van een verslaafde patiënt die niet altijd op begrip, medewerking en sympathie kan rekenen.

In de middag presenteerde Ben van de Wetering, psychiater en lid van de Raad van Bestuur van Bouman GGZ Rotterdam, een model van verslavingsbehandeling vanuit een concept van verslaving als chronisch recidiverende hersenziekte, waarin hij het belang van praktijk, onderwijs en wetenschap benadrukte.

Daarna volgden buitenlandse sprekers: Mats Berglund uit Zweden en Geert Dom uit België. Prof. Berglund zette de huidige stand van zaken op het gebied van epidemiologie en behandelmogelijkheden binnen de

verslavingszorg uitvoerig uiteen. Uit zijn verhaal bleek hoe noodzakelijk deskundige artsen en psychologen binnen de verslavingszorg zijn: alleen goed uitgevoerde en gestructureerde behandelingen door goed opgeleide verslavingsartsen en psychologen blijken kans op succes te hebben. De beschikbare kennis verdient brede toepassing in de praktijk.

Geert Dom stond stil bij de stand van zaken rond het ingewikkelde begrip co-morbiditeit. Grip krijgen op de samenhang tussen verslaving en andere psychiatrische ziektebeelden is in de praktijk al ingewikkeld, maar recente kennis over neurofysiologie en genetica wijzen op nog veel ingewikkelder verbanden. In de nabije toekomst kan uitbreiding van de kennis over dit onderwerp worden verwacht. Er wordt momenteel veel onderzoek naar gedaan. Hopelijk gaat dit leiden tot een verbetering van de behandelmogelijkheden.

De dag werd besloten met een huldiging van Rob ter Haar die in elk geval kan vertrekken in het besef dat hij de vereniging verlaat in betere omstandigheden dan dat hij haar aangetroffen heeft, tien jaar geleden. En zelfs in het besef dat langgekoesterde wensen zowaar kans lijken te hebben bewaarheid te worden, namelijk een degelijke opleiding voor verslavingsgeneeskundigen. Nu hij zich op andere zaken binnen de verslavingszorg kan richten wordt hij wellicht Master in Addiction Science bij Cor de Jong.

Voor het vak verslavingsgeneeskunde is het belangrijk te zien dat een grote groep mensen bij elkaar was, geïnteresseerd in de ontwikkeling van een vakgebied dat essentieel is om de verslavingszorg als geheel vooruit te helpen, om het lot van verslaafde mensen te kunnen verbeteren. Want dat is waar verslavingsgeneeskundigen en de VVGN zich voor inzetten. Verslaving raakt!

¹ Te zijner tijd zal nieuws en informatie over de opleiding tot Master in Addiction Science gepubliceerd worden op de website www.vvgn.nl